

Розділові знаки в складному реченні з
різними видами сполучникового й
безсполучникового зв'язку

Види зв'язку в складних синтаксичних конструкціях

СПОЛУЧНИКОВИЙ ЗВ'ЯЗОК

БЕЗСПОЛУЧНИКОВИЙ ЗВ'ЯЗОК

СУРЯДНИЙ

ПІДРЯДНИЙ

Із сурядним і підрядним зв'язком

[...],і[...],(що...)

із сурядним і безсполучниковим зв'язком

[...],і[...] - (...).

із підрядним і безсполучниковим зв'язком

[...],(коли...):[...].

Із сурядним, підрядним і безсполучниковим зв'язком

[...],(що...):[...],і[...].

Розставляючи розділові знаки в багатокomпонентних складних реченнях з різними типами зв'язку, особливу увагу слід приділяти їх будові.

УВАГА! Кому не ставимо між двома головними частинами речення, з'єднаними одиничними сполучниками **і(й), та (і), чи, або,** якщо вони мають спільну підрядну частину.

Коли тебе в саду стрічаю, сад квітне знову й цілий світ пісні влітає у твою розмову (Т.Масенко)

(Коли...), [...]**і**[...].

Розставляючи розділові знаки в багатокomпонентних складних реченнях з різними типами зв'язку, особливу увагу слід приділяти їх будові.

УВАГА! Кому на межі двох сполучників (сурядного й підрядного) потрібно ставити, якщо після підрядної частини немає другої частини парного сполучника **то**, а також якщо сурядним сполучником є протиставний сполучник **але**.

(КОЛИ...)
[...], і, [(що...), ...].
(ПОКИ...)

(КОЛИ...)
[...], і [(що...), то...].
(ПОКИ...)

Пунктуаційний практикум

Запишіть, поставте розділові знаки. Визначте кількість частин у кожному реченні. Доведіть, що це складні речення зі сполучниковим і безсполучниковим зв'язком.

1. Тут спадає на думку закон про незнищенність духовної енергії не можна безслідно поховати ту силу що вулканила Україну століттями сходила кров'ю вкривалась могилами а потім знову вставала налітала вихром і зносила тимчасові палаци нових панів та перекривала пришиклі чужі голоси українською піснею (Є. Сверстюк).
2. Один в полі воїн це перше гасло кожної людини кожен має бути воїном і воювати там де може бути успішним і не перекладати свою роботу на інших (Є. Сверстюк).

Пунктуаційний практикум

3. Є одна безперечна особливість нашої культури вона не принесена з чужого поля вона йде від свого давнього джерела відчутного й невидимого що пізнається відчуттям рідної землі й відчуттям неба (Є. Сверстюк).

4. Уздовж вулиці розсипались вогні було холоднувато хоч не так вітряно як на даху обсерваторії за спиною в спортивній сумці ворушились раки. (Н. Бічуя).

5. Зажеврив горизонт акварелями фарб

Ожило закрохмалилось небо

І заграв промінець в хмарках сотнями барв

І несміло поповз понад степом (В.Геращенко).

Пунктуаційний практикум

6. Ти мрієш про провесінь про ліс у березневу пору тобі уявляються й сняться темні галявини із яких зійшов сніг а на них чистими сльозами забілили поодинокі проліски (Є. Гуцало).

7. Крихітними вивірками-білками метушаться вогники перескакують із листка на листок ось один прудко побіг по бадиліні а вона з трубчастого вершка свого пахнула раз і вдруге цівкою диму (Є. Гуцало).

Відновіть прислів'я

Відновіть зміст прислів'їв, поставте розділові знаки. Які смислові відношення між частинами речень. Як ви розумієте зміст прислів'їв.

1. Мудрий не все каже що
знає

2. Як ідеш дивись під
ноги

3. Батько хай їде орать
його коні знають

4. Моє діло півняче

5. Прийде май у землю
дбай

6. Казав ячмінь

А проспівав а там хоч не
розвидняйся.

Б прийшов іюнь хоч сій хоч плюй.

В хоч грошей не найдеш так носа не
наб'єш.

Г а дурень не все знає що каже.

Д кинь мене в грязь то будеш князь.

Е а я піду гулять мене гості чекають.

Перевірте

- Мудрий не все каже, що знає, а дурень не все знає, що каже.
- Як ідеш, дивись під ноги: хоч грошей не найдеш, так носа не наб'єш.
- Батько хай їде орать - його коні знають, а я піду гулять - мене гості чекають.
- Моє діло півняче: проспівав, а там хоч не розвидняйся.
- Прийде май - у землю дбай, прийшов іюнь - хоч сій, хоч плюй.
- Кадав ячмінь: кинь мене в грязь, то будеш князь.

Спишіть текст, розставляючи пропущені розділові знаки.
Умотивуйте їх уживання. З'ясуйте, якими за будовою є речення тексту.

Цупкий листяний одяг у дубів переважно рудий але вже помітно обертається на червоний і він стає все насиченіший і густіший... Легке мережане вбрання у беріз воно начебто не з окремих листочків виткане а склепане з шарудливих монеток і ця невойовнича жіноча кольчуга постійно в русі постійно в шелесті постійно в живій сумовитій музиці... Ялини в зеленому одязі що відсвічує металевою синявою хвої видаються несправжніми серед листяних дерев ялини начебто не від світу сього а від того білого засніженого світу який іще має настати...

Спишіть текст, розставляючи пропущені розділові знаки.
Вмотивуйте їх уживання. З'ясуйте, якими за будовою є речення тексту.

День сонячний та прозорий і хочеться щоб йому не було краю. Хочеться щоб не було краю безмежному палахкотінню блакиті вінценосному сяйву сонця смолоскипам дерев по просторах землі рахманному свіченню зораного поля кривавим спалахам калини по байраках замисленій течії води в більших і малих струмках а також якомусь елегійному заупокійному білому летінню павутинок бабиного літа (Є. Гуцало).

Вибірковий диктант

Укажіть складні речення з різними видами зв'язку, у яких неправильно поставлені розділові знаки.

А Відразу помутилася у ваших очах краса світова, тихая радість почала зникати, щось вас злегка вщипнуло за серце; не болість, а якесь недобре почування вкрило вашу душу... (Панас Мирний)

Б Ваша голова закрутилася; і заходили зелені кружала перед закритими очима; під серце щось підступило (Панас Мирний).

В Ще недавнечко вас пекло й палило, ще недавнечко ви не знали: де дітися серед рівного безкрайого степу, а тут де не взялася гора й ліс по горі густий та високий (Панас Мирний).

Вибірковий диктант

Укажіть складні речення з різними видами зв'язку, у яких правильно поставлені розділові знаки.

Г Давно чи недавно зів'яли, відійшли в непам'ять, і лише по незначних прикметах можна вгадати, де цвіла та чи інша рослина (Є. Гуцало).

Д Сива пелена заслала поле і ця пелена схожа на м'якенький, розсіяний у повітрі попіл, що тремтить, коливається, перебуваючи в постійному незбагненному русі (Є. Гуцало).

Е Річка втратила свою вчорашню голубу барву що мала насиченість і бездонність неоглядного неба, і тепер у пласких берегах тече сумовита вода (Є. Гуцало).

Вибірковий диктант

Укажіть складні речення з різними видами зв'язку, у яких правильно поставлені розділові знаки.

Є Між лісом і струмком прослалась долонька лугу й коли йти по траві, то з-під ніг весь час вискакують прозорокрилі коники (Є. Гуцало).

Ж У книзі необмежена кількість сторінок, їх треба гортати й гортати, дошукуючись первісного змісту, який, либонь, полягає в благодатній родючості, в одвічній плодотворній сназі (Є. Гуцало).